

*Istaba. Tiek spēlēta skaņuplate,
Brāmsa Otrā simfonija. Kāds
dūc līdzī. Soļi, kas attālinās, tad
atkal tuvojas. Tiek atvērta pu-
dele, kāds ieļej sev alu.*

Mirklīti... tūlīt... Nu, tagad! Jūs dzirdat? Nu!
Tagad! Dzirdat? Tūlīt būs atkal, tā pati pa-
sāža, vienu mirklīti.

Tagad! Tagad jūs dzirdat? Es domāju, bassus. Kontrabassus...

*Viņš nocēļ atskaņotāja galviņu
no plates. Mūzika apklust.*

... Tas esmu es. Respektīvi, mēs. Kolēģi un es. Valsts orķestris. Brāmsa Otrā, ir taču iespaidīgi. Toreiz bijām sešatā. Vidēji smags sastāvs. Pavisam mēs esam astoņi. Dažreiz mūs pastiprina no malas līdz desmit. Esam bijuši arī divpadsmit, tas nu skan smagi, varu Jums pateikt, ka ļoti smagi. Divpadsmit kontrabasi, ja gribat – tagad teorētiski – tiem ar visu orķestri neko nevar padarīt. Tīri fiziski nevar padarīt. Tad visi pārējie var iet gulēt. Bet bez mums nekā nebūs. Varat jautāt, kam gribat. Katrs mūziķis jums apliecinās, ka orķestris jebkurā laikā var atteikties no diriģenta, bet

ne no kontrabasa. Gadsimtiem ilgi orķestris iztika bez diriģenta. Diriģents taču mūzikas attīstības vēsturē ir tikai vakar piedzimis. Devīnpadsmitajā gadsimtā. Varu Jums apliecināt, ka mēs Valsts orķestri reizēm spēlējām pilnīgi garām diriģentam. Vai viņam pāri. Dažkārt tā spēlējām viņam pāri, ka viņš to nemana. Lai šis tur tirinās priekšā, cik grib, mēs pabāžam viņu zem tupeles. Ne jau mūsu galveno diriģentu. Bet vieskapelmeistaru jebkurā laikā. Tas ir visslēptākais prieciņš. Gandrīz vai neizsakāms. – Bet tas nu tā.

No otras puses, nav iedomājams kas cits, proti, orķestris bez kontrabasa. Pat varētu sacīt, ka orķestris – tagad būs definīcija – vispār sākas tikai brīdī, kad tajā parādās bass. Ir orķestri bez pirmās vijoles, bez pūtējiem, bez timpāniem un trompetēm, bez visa pārējā. Bet ne bez basa.

Tas, kurp es tēmēju, ir secinājums, ka kontrabass gluži vienkārši ir pats svarīgākais orķestra instruments, citi tam nestāv ne tuvu. Pēc izskata gan to nepateiksi.

Bet kontrabass veido visu orķestrālo pamatkarkasu, uz kura vien vispār var balstīties pārējais orķestris, ieskaitot diriģentu. Bass tā tad ir fundamenta, uz kura, tēlaini sakot, tad paceļas visa šī lieliskā celtnē. Atņemiet basu, un radīsies gatavais Bābeles valodu sajukums, Sodoma, kurā nevienam vairs neapjēgt, kāpēc viņš vispār muzicē. Iztēlojieties – tagad piemērs – Šūberta *si* minora simfoniju *bez* basiēm. Neaptverami. Varat to aizmirst. Varat ņemt visu orķestra literatūru no A līdz Z – ko vien Jūs gribat: simfonijas, operas, solokoncertus – Jūs varat to visu, tā nu tas ir, sviest projām, ja Jums nav kontrabasu, tā nu tas ir. Un pajautājiet reiz kādam orķestra muzikan-

tam, *kad* viņš sāk peldēt! Pajautājiet to viņam! Kad viņš vairs nedzird kontrabasu. Fiasko. Vēl skaidrāk tas izpaužas džeza grupā. Džeza grupa – tagad tēlaini – izjūk kā kāršu namiņš, tiklīdz bass izstājas. Pārējiem muzikantiem viss tad uzreiz šķiet bezjēdzīgs. Es gan, starp citu, noraidu džežu, tāpat arī roku un tādas lietas. Jo, būdams uz skaisto, labo un patieso klasiskā nozīmē ievirzīts mākslinieks, vairāk par visu sargājos no brīvo improvizāciju anarhijas. Bet tas nu tā. –

Gribēju tikai ievadam konstatēt, ka kontrabass ir *centrālais* orķestra instruments. Būtībā tas arī katram ir zināms. Nevienš tikai atklāti neatzīstas, jo orķestra muzikanti pēc dabas ir nedaudz greisirdīgi. Kā mūsu koncertmeistaram būtu ap dūšu tur stāvēt ar savu vijoli, ja viņam nāktos atzīties, ka bez kontrabasa viņš stāvētu tur kā kailais karalis –

smieklīgs sava nesvarīguma un iedomības simbols? Nebūtu viņam labi ap dūšu tur stāvēt. Nekādi nebūtu. Iedzeršu malciņu...

Viņš iedzer malku alus.

... Esmu pieticīgs cilvēks. Bet kā mūziķis zinu, kas ir tā augsne, uz kuras stāvu; zemesmāte, kurā mēs visi sakņojamies; spēka avots, no kura barojas ikviena muzikāla doma; īstais radošais pols, no kura klēpja – tagad tēlaini – plūst muzikālā sēkla... – es tas esmu! Es gribu sacīt, tas ir mans bass. Kontrabass. Viss cits ir pretpols. Viss cits kļūst par polu tikai iepretī basam. Piemēram, soprāns. Tagad par operu. Soprāns... kā lai to pasaka... zināt, mums operā tagad ir jauna soprāniste, mecosoprāns, – esmu dzirdējis krietni daudz balsu, bet tas tiešām ir saviļņojoši. Es jūtu, šī sieviete

ir mani dziļi saviļņojusi. Gandrīz vēl meitene, tā ap divdesmit pieci. Man pašam ir trīsdesmit pieci. Augustā paliks trīsdesmit seši. Vienmēr orķestra atvaļinājuma laikā. Lieliska sieviete. Spārnojoša... tas nu tā. –

Tātad: soprāns – tagad piemērs – kā lielākais kontrabasa pretstats, kādu var iedomāties cilvēciski un instrumentālā skanējuma ziņā, būtu... šis soprāns... vai mecosoprāns... tad arī būtu... tieši tas pretpols, no kura... vai labāk: uz kuru... vai vienotībā ar kuru, kontrabass... pilnīgi neatvairāmi it kā šķeļ muzikālās dzirkstis, no pola uz polu, no basa uz soprānu – vai meco augšup, uz augšu – alegoriski, cīrulis... dievišķi, augstu, augstu, izplatījuma augstumos, tuvu mūžībai, kosmiski, seksuāli-erotiski-bezgalīgi-impulsīvi, tā sakot... un tomēr iesaistīts magnētpola spriedzes laukā, kas strāvo no zemei tuvā kontrabasa cokola,

jo kontrabass ir arhaisks, ja saprotat, ko ar to domāju... Un mūzika tikai šādi ir iespējama. Jo šajā spriedzē, kā šeit, tā tur, gan augšā, gan lejā, te arī risinās viss, kam mūzikā ir jēga, te piedzimst mūzikas jēga un dzīvība, jā, tieši dzīvība. Tad es jums teikšu, šī dziedātāja – tas blakusminot – viņu, starp citu, sauc Sāra, un es jums teikšu, ka viņa kādreiz tiks ļoti tālu. Ja saprotu kaut ko no mūzikas, un es no mūzikas šo to saprotu, tad viņa tiks ļoti tālu. Un mēs to sekmējam, mēs no orķestra, un tagad jo īpaši mēs, kontrabasisti, tātad es. Tas vien jau ir apmierinoši. Labi. Tad tagad vēl kopsavilkums: kontrabass ir orķestra pamatinstruments sava fundamentālā dziļuma dēļ. Vienvārdsakot, kontrabass *ir* stīgu instruments ar viszemāko skanējumu. Apakšā tas sniedz lejup līdz kontroktāvas *mi*. Varbūt es driktētu reiz jums to nospēlēt priekšā... Mirkli...

Viņš iedzer vēl malķu alus, pieceļas, ņem savu instrumentu, paceļ lociņu.

... starp citu, manā basā vislabākais ir lociņš. Frečnera lociņš. Šodien tas maksā savus divarpus tūkstošus. Es pirku par trīssimt piecdesmit. Ārprāts, kā pēdējos desmit gados ir augušas cenas šajā jomā. Nuja.

Tad nu ieklausieties!...

Viņš spēlē uz zemākās stīgas.

... Dzirdējāt? Kontroktāvas *mi*. Precīzi 41,2 herci, ja ir pareizi noskaņots. Ir arī basi, kas ņem vēl zemāk. Līdz kontroktāvas *do* vai pat subkontroktāvas *si*. Tas būtu 30,9 herci. Bet tam vajag piecstīdznieku. Manam ir četras. Piecas stīgas mans neizturētu, tas viņu
